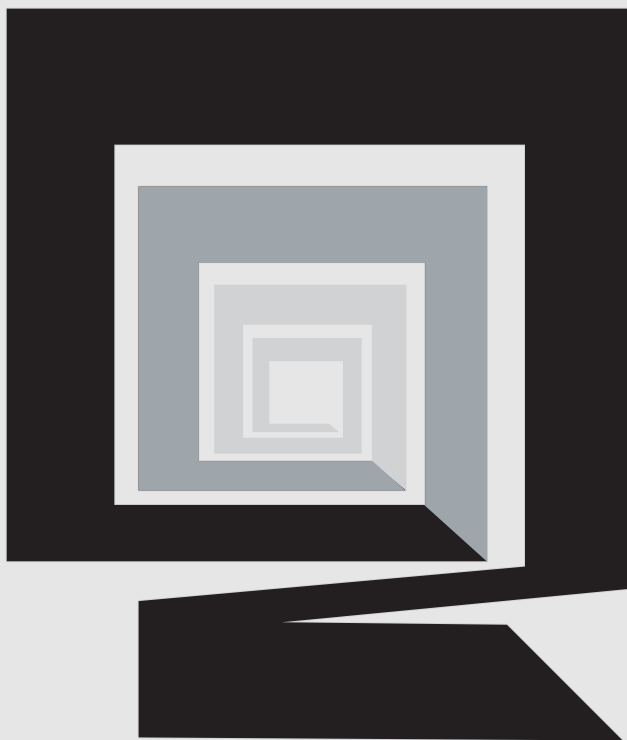

PQ 1975

PQ

Pražské quadriennale '75

Zdalo se, že jeho přípravě a realizaci nestojí nic v cestě. V červenci 1973 dostali komisaři národních expozic z roku 71 informaci o tom, že třetí PQ se bude konat tradičně v červnu, ve dnech 8. -29. června 1975 opět v Bruselském pavilonu a v levém, případně i pravém křídle Sjezdového paláce. Zahájení PQ mělo bezprostředně navazovat na 16. kongres ITI, který se konal 1. 6. – 7. 6. 75 v Berlíně. Delegáti, odborníci a zájemci by přejeli z Berlína do Prahy a zejména záměštní delegáti by se tak bez velké časové ztráty mohli zúčastnit obou velkých mezinárodních divadelních akcí. Termín PQ rovněž nekolidoval s datem divadelního festivalu „Sterijino pozorje“ v Novém Sadu, který proběhl v květnu a v jehož rámci se konalo IV. Triennale scénografie a divadelního kostýmu.

Sterijino pozorje

je divadelní festival pořádaný každoročně od roku 1956 v Novém Sadu (bývalá Jugoslávie, nyní Srbská republika). V roce 1956 uplynulo 100 let od narození a 50 let od smrti významného srbského dramatika Jovana Steriji Popoviče (1806 – 1856). V rámci tohoto významného jubilea bylo k podpoře současného jugoslávského divadla vyhlášeno v Novém Sadu pořádání každoroční divadelní přehlídky současné dramatické tvorby autorů všech šesti svazových republik Jugoslávie (Slovinska, Chorvatska, Srbska, Černé hory, Bosny a Hercegoviny a Makedonie) pod názvem Sterijino pozorje. Řediteli festivalu byly významné osobnosti jugoslávského divadla, z nichž jmenujme alespoň Josipa Vidmara (1956-61), Đorđe Ruškuce (1961-71), a významného režiséra Georgije Paro (1971-76). Po deseti ročnících tohoto festivalu byla přehlídka rozšířena o pravidelné soutěžní výstavy vždy jedné ze tří oblastí divadelní kultury: scénografie a divadelního kostýmu, divadelní knihy a periodik, a divadelní fotografie. Tato výstavní tematika se opakovala v pravidelných tříletých cyklech pod názvem „Triennale Novi Sad“. První triennale scénografie a divadelního kostýmu s mezinárodní účastí se konalo v rámci divadelního festivalu v roce 1966. Zúčastnili se jej úspěšnou kolekcí také čeští a slovenští jevištní výtvarníci. Další scénografické výstavy se konaly pravidelně vždy po třech letech. V průběhu let došlo třikrát k termínové kolizi s PQ, a to v roce 75, 87 a 99, kdy se obě instituce musely dohodnout o koncepčních a obsahových otázkách obou výstav. Je třeba při této příležitosti připomenout, že představitelé Triennale vždy respektovali větší význam a rozsah PQ a úvahu o jakési konkurenci

nikdy nevyslovili.

Kolize v roce 1975 se posunem termínu PQ vlastně nekonala, v roce 1987 byl problém řešen tak, že Triennale uspořádalo výstavu laureátů všech dosavadních ročníků PQ. Nejjobtížnější rozhodování bylo v roce 1999, kdy Triennale nakonec našlo východisko z patové situace tím, že pro tentokrát rezignovalo na soutěžní charakter výstavy a připravilo přehlídku prací domácích i zahraničních laureátů zlatých a stříbrných medailí z předchozích ročníků scénografických Triennale a PQ.

Vždy po scénografické výstavě následovalo Triennale divadelní knihy a periodik, po něm pak výstava divadelní fotografie. Divadelní ústav všechny tři typy výstav pravidelně obesílal kolekcemi českých a slovenských umělců, kteří z těchto akcí často přiváželi četná ocenění a medaile.

Vznik, koncepce i rozsah výstavních přehlídek PQ a Triennale Novi Sad jsou značně odlišné. Pražské quadriennale se v podstatě vydělilo z již existující brazilské přehlídky, stalo se samostatným subjektem provázaným a svým způsobem zaštiťtým renomovaným a mezinárodně uznaným Biennale výtvarného umění v São Paulo.

Pražské quadriennale tedy vycházelo z jiných kořenů, podnětů, struktury i obsahu než jugoslávská přehlídka. Nikdy také nebylo zamýšleno ani nahlíženo jako konkurenční akce novosadského Triennale. Díky přátelským vztahům a dobré spolupráci s vedením festivalu, o kterou se zasloužila především jeho tajemnice Katarina Ćirič-Petrović, která do této funkce nastoupila v roce 1978, byly vzájemné styky přátelské a spolupráce ochotná a spolehlivá. Divadelní ústav převzal úkol obesílat jednotlivé ročníky Triennale kolekcemi českých a slovenských umělců, Sterijino pozorje zajišťovalo reprezentaci jugoslávských umělců na PQ.

Struktura a koncepce PQ 75 se držely osvědčeného vzoru: nejrozsáhlejší byla opět **sekce scénografie a divadelního kostýmu – část mezinárodní**, samostatně pak tatáž sekce v části národní pro české a slovenské jevištní a kostýmní výtvarníky. Dále to byla **sekce tematická**, jejímž posláním mělo být poskytnutí možnosti vzájemné soutěže českých, slovenských a zahraničních scénografů na konkrétním dramatickém díle světově uznávaného autora. Po Mozartovi a Shakespearovi bylo tentokrát vybráno dramatické dílo N. V. Gogola.

A jako třetí to byla **sekce divadelní architektury**, v níž byl důraz položen především na pokusy o nové ztvárnění divadelního prostoru a jeho dílčích složek, na experimentální činnost v této oblasti a na projekty zájezdových divadel a jejich technického vybavení. Se sekci divadelních škol se v tomto ročníku PQ původně vůbec nepočítalo.

Tato poklidná doba příprav však trvala jen krátce. Vzápětí po rozeslání prvních informací o třetím ročníku PQ přišla nečekaná zpráva o přípravě rekonstrukce Sjezdového paláce, která měla probíhat v prvním pololetí roku 75, tedy přesně v době pořádání výstavy. Jediný volný náhradní termín, který přicházela v úvahu, byl od 15. 9. – 6. 10. 75, případně by se ještě našla možnost někdy v listopadu. Po negativních zkušenostech s podzimním datem PQ 67 to sice byla doba pro tuto výstavu nevyhovující, ale jiná možnost v té chvíli nebyla. Změna termínu z června na září byla dost zásadní, znamenala značné komplikace a bylo to první závažné narušení příprav.

Ani obsah tematické sekce – dramatické dílo N. V. Gogola – nevyvolal v zahraničí velký ohlas. Z poznámek a připomínek vyplynulo, že účast v této sekci nebude velká. Naproti tomu stoupal zájem o scénografické školy, o výchovu a výuku nové generace jevištních a kostýmních výtvarníků. To také bylo téma navrhované pro mezinárodní sympozium PQ i OISTT. A tak se ku prospěchu věci změnil obsah tematické sekce z Gogola na výstavu prací scénografických škol. Pochvalné reakce na tuto změnu přišly téměř obratem a po PQ 75 se expozice scénografických škol stala stálou, byť nesoutěžní, součástí všech následujících ročníků PQ.

66_Pražské quadriennale '75

Eva Soukupová a Otakar Holan, náměstek ministra kultury, zahajují čs. expozici ve Valdštejnském paláci

Když tato nová termínová i obsahová skutečnost ve všech opravených informačních PQ materiálech odezněla, přišla nová „jobovka“: Sjezdový palác nebude ani v tomto novém termínu k dispozici. Vzhledem k připravovaným oslavám 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou se chystala řada velkých akcí, mezi nimi především zasedání RVHP v Bruselském pavilonu, vojenské přehlídky, spartakiáda a jiné akce, které si nárokovaly prostorové i termínové kapacity, takže rekonstrukce Sjezdového paláce se posunula na pozdější datum. To znamenalo rezignovat i na podzimní, byť nevyhovující termín.

PQ do rámce oficiálních oslav 30. výročí osvobození nezapadalo. Nebylo politickou prioritou, intervence byly proto bezúčelné. Náhradní termíny nebyly, výstavní sály byly nadlouho dopředu zadané, chyběly volné ubytovací kapacity.

Situace vypadala beznadějně. Zdálo se, že bude třeba výstavu posunout o rok nebo ji snad dokonce zrušit. Druhá varianta naštěstí neprošla; k posunutí o jeden rok zase měly racionální námítky některé mezinárodní divadelní orga-

nizace, zejména OISTT, který plánoval v prvním týdnu PQ svůj „malý kongres“ a sympozium, dále brazilské São Paulo, s nímž nás vázala dohoda o termínech obou výstav, ba i některé země, které se čtyřletou periodicitou PQ a tedy i s plánováním finančních prostředků počítaly. Především se však nechtělo DÚ a Výboru PQ přerušit, respektive narušit, časovou pravidelnost tak slibně se rozvíjející mezinárodní akce, i když tentokrát neustálé změny termínů, hledání vhodného data i místa přinášely nové a nové komplikace.

Zahraniční partneři začínali být neklidní, někteří o konání výstavy začali vážně pochybovat.

Nakonec se po úmorných jednáních a únavných diskusích našlo šalomounské řešení: zahájit PQ 75 ještě v daném kalendářním roce, aby se dodržel čtyřletý výstavní cyklus, a to 22. prosince 75 výstavou českých a slovenských jevištních a kostýmních výtvarníků ve Valdštejnské jízdárně. Vernisáží tohoto PQ „fragmentu“ bylo aspoň částečně zachováno vročení akce „1975“. Na nátlak zahraničních vystavovatelů, poukazujících na nevhodnost vánočního termínu pro přípravu a stavbu národních expozic, byla instalace a vernisáž zahraničních expozic posunuta až na první lednový týden 1976. Tomuto termínu se přizpůsobila i sekce scénografických škol, instalovaná ve výstavní síni ULUV na Národní třídě od 7. do 25. ledna 1976.

I když první informační materiály a podklady odešly do zahraničí včas, již v roce 1973, došlo v následujícím období několikrát k významným změnám, navíc ke stěhování Divadelního ústavu do nových prostor v Celetné ulici, takže oficiální pozvání s definitivním potvrzením datem na leden 1976 odešla z Prahy až koncem února 75. Jejich oficiální potvrzení prostřednictvím FMZV a čs. zastupitelských úřadů v zahraničí dokonce až 20. 6. 75. Stížnosti některých zemí na pozdní pozvání, způsobující jim komplikace organizační i finanční, byly tedy zcela oprávněné. Alespoň částečnou nápravou bylo poskytnutí upřesňujících a vysvětlujících informací zástupcům pražského diplomatického sboru, a to během dubna 75.

Při výčtu všech již uvedených peripetií nelze opomenout ještě jednu nemilou záležitost.

Čs. expozice ve Valdštejnském paláci

Čs. expozice ve Valdštejnském paláci

68_Pražské quadriennale '75

Dopisem ze 4. června 1975, adresovaným přímo ministerstvu kultury ČSR, se izraelské středisko OISTT dotazovalo na možnost účastnit se vlastní expozicí PQ. Tvrdá normalizační stanoviska však nic takového nepřipouštěla, a tak ministerstvo kultury uplatnilo v tomto případě systém „mrtvého brouka“ a na dopis nereagovalo. Proto se izraelští kolegové obrátili se stejnou žádostí na generální sekretariát OISTT, sídlící tehdy v DÚ. Bylo jasné, že nedostanou-li ani tentokrát žádnou odpověď, vystoupí jejich reprezentanti s veřejnou kritikou na 4. kongresu OISTT, pořádaném v prvním týdnu PQ.

Popravdě je třeba konstatovat, že izraelská žádost o účast přišla velmi opožděně, což byl nakonec oficiální důvod k jejímu zamítnutí. Izraelští zástupci však poukazovali na to, že některé země se hlásily o účast rovněž až po uzávěrce přihlášek – a jim vyhověno bylo. Událost přecházela v aféru, která se začala rozrůstat. Začaly přicházet dotazy i intervence od generálního sekretariátu ITI i přes národní střediska OISTT USA, Nizozemí, Norska, Švédska a NSR. Tyto mezinárodní reakce nebylo již možno přehlížet. Výbor PQ tedy uložil Divadelnímu ústavu, aby všechny dotazující se či intervenující země upozornil na záhlaví Statutu PQ, v němž je jednoznačně formulováno, že PQ je akcí ministerstva kultury, nikoliv nevládních organizací či institucí. MK si tedy vyhrazuje právo zvát k účasti ty země, s nimiž má ČSR navázány diplomatické styky. Tak byla celá záležitost smetena ze stolu.

Na rozdíl od vystavování na PQ se podobná omezení na delegáty 4. kongresu OISTT a následného mezinárodního sympozia nevztahovala. Izraelským účastníkům byla vydána vstupní víza k účasti na všech aktivitách OISTT i na PQ.

Tolik k různým nečekaným potížím, které zrod třetího ročníku PQ provázely.

Setkání se členy diplomatického sboru

Pozvání diplomatů ke společné informativní schůzce na oficiální půdě MZV či MKI jako při PQ 71 předpokládalo podle protokolárních předpisů určitý předepsaný časový předstih, jakož i koordinaci s dalšími oficiálními orgány a institucemi. Na to už bylo pozdě. Proto se Výbor PQ 75 usnesl na své schůzi v říjnu 75 pozvat svým jménem kulturní přidělence k přátelskému setkání do kinosálu dnes již neexistujícího hotelu Flóra na Vinohradech. Konalo se dne 24. listopadu 1975 – necelé dva měsíce před vernisáží. Zahájila je Eva Soukupová z titulu generální komisařky PQ a ředitelky Divadelního ústavu. Vedle informace o obsahu, tématu a struktuře výstavy včetně seznamu již přihlášených zemí, shlédli hosté filmové záznamy z PQ 67 a PQ 71 a krátký film o scénografii Josefa Svobody „Kdo je šifra Svob“, který pak ještě mnohokrát úspěšně prezentoval Svobodu uměleckou práci doma i v zahraničí. Po promítnutí filmů byl hostům poskytnut informační materiál o PQ 75 a nabídnuta prohlídka dílen Národního divadla, což bylo přijato s velkým zájmem. Na závěr setkání pozval Josef Svoboda všechny přítomné k návštěvě svého ateliéru a na sklenku koňaku.

Setkání podobného druhu se v té době konala jen zřídka a po celé řadě různých oslavných akcí k 50. výročí založení KSČ se toto svým obsahem i programem vymykal z běžné praxe a patřilo do okruhu zajímavých a přitažlivých kulturních aktivit. Tak také bylo kulturními ataše hodnoceno, což bylo v této chvíli pro účelnou a užitečnou spolupráci velmi důležité. Jednoznačně se usnadnila následná spolupráce se zastupitelskými úřady při řešení některých administrativně technických problémů spojených s proclíváním PQ exponátů, platbami za různé pomocné práce, udělováním víz aj.

Příprava, instalace, zahájení

Je až k nevíře, že přes všechny zneklidňující změny a nejistoty zájem o účast na PQ neochabl. Administrativa a organizační tým PQ si ovšem v tomto období opravdu užily své.

Při této příležitosti je třeba také ještě připomenout, že se výstava poprvé pořádala uprostřed zimního období a že tehdejší leden 1976 byl sychravý a studený, navíc Bruselský pavilon začal už podléhat zubu času: jednotlivé skleněné segmenty netěsnily, místy dost zatékalo a některé části výstavního prostoru proto zdobily různobarevné kbelíky. Kromě toho se Bruselský pavilon nedal dostatečně vytopit. A ještě právě v tuto dobu prodělávala čs. ekonomika energetickou krizi, platila přísná úsporná opatření a bylo tedy nutno respektovat předepsaný topný režim. Zároveň je však třeba konstatovat, že toto „arktické“ prostředí značně přispělo k velkému mezinárodnímu sbřatření a utužení přátelství. Prozíraví a ostřílení montážníci, stavěči, montéři i výtvarníci – oděni v podivuhodných zateplovacích modelech vlastní výroby – se v dojemné shodě vzájemně častovali a posilovali různými tekutinami, především destiláty. K večeru pak vytvářeli zvláštní, kuriózní společenství zářících, spokojených, lehce vrávorajících osob, které na rozdíl od zachmuřených a zmrzlých chodců klopýtavým krokem, leč zvesela, opouštěly mrazivé prostředí Bruselského paláce. Jazykové i jiné bariéry tehdy zcela padly.

To se při instalaci v tematické sekci škol nedělo – ve výstavní síni ÚLUV bylo totiž teplo.

Výstava byla nakonec včas připravena, vernisáži nic nebránilo a 7. ledna 1976 se slavnostně zahajovalo PQ 75. V ne moc zatepleném foyer Bruselského pavilonu se tísnilí návštěvníci zachumlání do kožichů, pláště, v šálách, kloboucích a čepicích. Byla to krásná módní přehlídka

Ministr kultury Milan Klusák, Eva Soukupová a část oficiální delegace na zahájení PQ 75 v Bruselském pavilonu

70_Pražské quadriennale '75

Zahájení PQ 75 v Bruselském pavilonu 7. ledna 1976

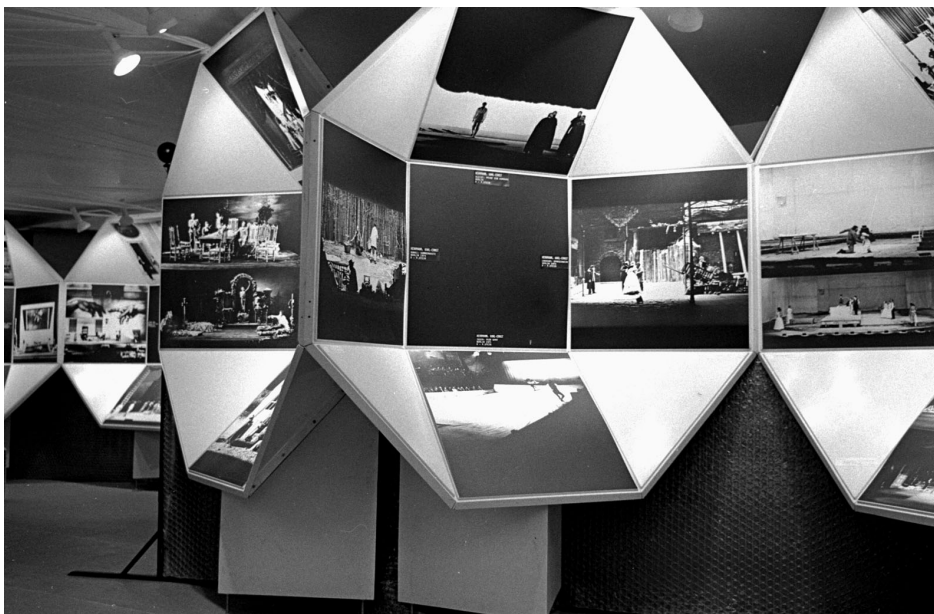
Architektonická a grafická výzdoba vstupní haly v Bruselském pavilonu – PQ 75

Vladimír Nývlt a Adolf Wenig,
architekti a grafici PQ 67, PQ 71 a PQ 75

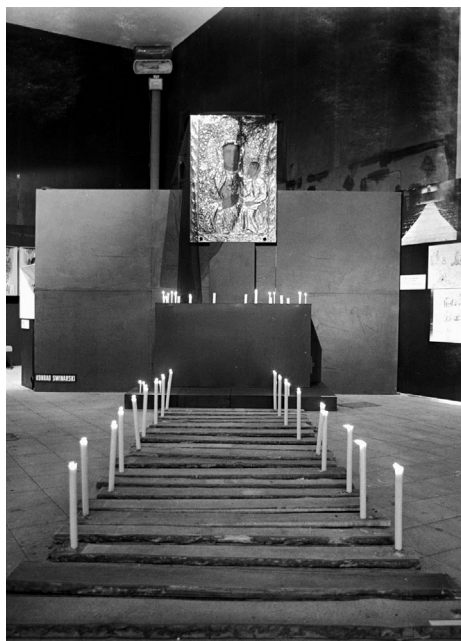

Prezident ITI Rada Beligan při projevu na zahájení PQ 75
v Bruselském pavilonu

Expozice Německé spolkové republiky

72_Pražské quadriennale '75

Expozice Polska

Expozice Francie

zimního oblečení, jak dokládají snímky z vernisáže. Zahájila ji generální komisařka Eva Soukupová, hlavní projev přednesl ministr kultury Milan Klusák. Po něm krátkou zdravici navázal prezident ITI Radu Beligan, a dále reprezentant OISTT. Kromě slavnostních fanfár z pásku další hudební vložka vzhledem k mrazivému počasí z programu odpadla.

Mezinárodní porota.

Byla tentokrát jedenáctičlenná, složená ze zástupců různých uměleckých i technických divadelních disciplín. (Jmenný seznam viz str. 81).

Po zkušenostech z prvních dvou ročníků PQ byla při sestavování poroty kromě odbornosti požadována i jazyková vybavenost, tj. znalost francouzštiny či angličtiny. Všichni oslovení umělci a odborníci členství v porotě nejen přijali, ale cítili se tímto pozváním velmi poctěni. O jejich případné jazykové bariéře nepadla zmínka. Zdálo se, že práce poroty tedy bude – pokud jde o dorozumění – bezproblémová. Praxe však zakrátko ukázala, jak jsou takové úvahy ošidné a pojem „znalost jazyka“ relativní. Aby se porotci vůbec mezi sebou mohli dorozumět, musel být přizván bilingvní tlumočník a ještě další pro překládání z japonštiny.

Nevlídnému počasí a nedostatečně vytopenému Bruselskému pavilonu vzdorovali členové poroty nejen vrstvami různého teplého oblečení, ale také hektolitry čaje, kterým je prozíravě častovala a napájela dr. Kopáčová, sekretářka poroty. Vzdor všem bezpečnostním předpisům se podařilo vybavit místnost určenou pro zasedání poroty několika teplomety a místo českého značkového porcelánu tam trůnil největší hrnec na čaj, jaký bylo možno sehnat.

Kromě problémů s počasím se navíc odehrála tato kuriozní situace: francouzský teatrolog

Čestné předsednictvo při udílení cen PQ 75

Zahájení výstavy scénografických škol, ÚLUV, Národní třída.
Zleva: Jiřina Švorcová, ministr kultury Milan Klusák, Miroslav Kaizr

74_Pražské quadriennale '75

Záběry z výstavy scénografických škol, ÚLUV, Národní třída

Denis Bablet přivezl do Prahy svou nedávno vydanou publikaci „*Les Révolutions scéniques du XXe siècle*“, aby s ní seznámil přítomné odborníky a zástupce mezinárodní divadelní veřejnosti. Naléhal na E. Soukupovou, aby něco v rámci PQ vymyslela. S podobnou myšlenkou přijel také divadelní historik z NDR Friedrich Dieckmann, který právě vydal obsáhlou publikaci „*Karl von Appens Bühnenbilder am Berliner Ensemble*“. K jejich snaze informovat a propagovat své práce se připojil i belgický divadelník René Hainaux se svým dílem „*Spectacle 70-75*“. Individuální způsob prezentace uvedených svazků se Evě Soukupové nezdál vhodný a tak, jak bývalo v kritických okamžicích jejím zvykem, pohoťově zaimprovizovala a vymyslela řešení. Uvedené knihy odnesla porotě s doporučením, že jde o mimořádně zajímavá a závažná díla vyšlá téměř v předvečer PQ. Svým významem si zaslouží pozornost, a proto nechť je porota posoudí, ocení a zahrne do svého verdiktu pod hlavičkou neexistující sekce „Kritika a teorie scénografie“. K ocenění se použije odměna plánovaná původně pro tematickou sekci, která se po předchozích poradách se zahraničními odborníky věnovala scénografickým školám a byla sekci nesoutěžní.

Porotci zahlcení množstvím práce a krátkou lhůtou na formulaci závěrů se nakonec na zásadnější protesty nezmohli, úkol přijali a někteří z nich se raději vzdali nočního odpočinku jen proto, aby zmíněné svazky mohli alespoň prolistovat a vydat o nich svědectví. Ve výroku poroty jsou tedy nakonec zahrnuty exponáty i jedné statutem nevyhlášené sekce....

Tiskové konference

Týden před otevřením čs. expozice PQ ve Valdštejnské jízdárně, jejíž koncepci vytvořil Vladimír Jindra, proběhla dne 17. prosince 75 tisková konference, věnovaná jak celému PQ, tak především čs. expozici PQ – bohužel za slabé účasti jen jedenácti novinářů. Dotazy a zájem se soustředily především na vysvětlení, proč se PQ koná v tak nevhodném, předvánočním období, proč je rozmístěno do několika různých sálů, proč jsou dvě slavnostní zahájení jednoho PQ, které sice nese datum 1975, ale koná se vlastně až začátkem ledna 1976 apod. Přítomným se dostalo patřičného vysvětlení a zdůvodnění, v tisku se však – kromě skromné noticky – z předložených informací neobjevilo nic.

Ačkoliv někteří škarohlídi prorokovali, že vernisáže čs. expozice se téměř v předvečer Štědrého dne nikdo nezúčastní – opak byl pravdou. 22. 12. 75 byla Valdštejnská jízdárna zcela zaplněná pozvanými hosty a výstava českých a slovenských jevištních a kostýmních výtvarníků se stala významným příspěvkem k pražské vánoční kulturní programové nabídce.

Mezitím se dokončovala montáž a úprava prostoru Bruselského pavilonu, kde se od 2. ledna 76 instalovaly zahraniční expozice.

Před vernisáží byla dne 7. 1. 76 uspořádána druhá tisková konference, a to přímo v Bruselském pavilonu. Sešlo se na ní 40 novinářů, zastupujících denní tisk, odborné časopisy, rozhlas i televizi. Pochybovačné hlasy umlkly, zájem o výstavu byl totiž veliký a možnost přímého kontaktu s národními komisáři, kteří byli ve svých expozicích připraveni odpovídat novinářům na dotazy, byla velmi vítaná.

Po vernisáži v Bruselském pavilonu i v síni ŮLUV a po shlédnutí expozice českých a slovenských scénografií ve Valdštejnském paláci končil tento hektický den pozváním hostů a delegátů na recepci pořádanou ministrem kultury dr. Klusákem v prostorách Valdštejnského paláce. Vstup do sálu vedl širokým schodištěm z druhého nádvoří. Program, přesně časově plánovaný, začal pokulhávat. Nějak se totiž pozapomnělo, že je zima a hosté musí odkládat v šatně, ta na to množství objemných zimních kabátů svou kapacitou nestačila, čekání se prodlužovalo a na schodišti vedoucím k reprezentačním místnostem se začala vytvářet tlačence. Ministr a jeho doprovod už měl dávno čekat v salónu a vítat hosty, měl totiž přijít jiným vchodem – když tu se náhle on a celá suita objevili v oně zmíněné tlačence na schodech a její členové se marně snažili do-

PQ 75 | PQ 1975

Loga PQ 75

sáhnout dveří, které dveřník zevnitř uzamkl s odůvodněním, že se musí nejdřív připravit další prostory pro šatnu, pak se znovu otevře. Ministra ze zahraničních hostů na chodbě nikdo neznal, takže ho nikdo nechtěl přednostně pustit, někteří mu dokonce spílali, co že se tlačí a chce předbíhat. A celou tu melu stačil způsobit jeden pořouchlý historický zámek u krásných intarzovaných vstupních dveří do Rytířského sálu z prvního nádvoří, který se právě v nevhodné chvíli zasekl a nikdo s ním nehnul. Ministr s doprovodem musel kapitulovat, použít vchodu určeného pro pozvané hosty a tedy se prodírat čekajícím davem. Trvalo hodnou chvíli, než se podařilo odpor zámku překonat a dveře decentním způsobem – bez poškození – rozrazit, leč to už bylo pozdě. Hosty jménem ministra zatím vítali subalterní úředníci k velkému gaudiu těch, kteří je znali a věděli, oč jde.

Mezitím ovšem časový harmonogram dostal trhliny, čekání se neúměrně prodlužovalo. Vstupní chodba a přilehlé salóny se plnily nově přicházejícími hosty, před vchodem se stále ještě tísnily řady čekajících na vstup a šatnu. Kontrolovat v této situaci pozvánky a regulovat tak počet účastníků bylo nemožné. V nahuštěných prostorách bylo téměř nedýchatelné a hrozilo reálné nebezpečí, že dav si vynutí otevření dveří do Rytířského sálu – což se nakonec vskutku stalo. Slavnostní tabule s připraveným občerstvením byla rázem obklopena. Než se VIP elita dopracovala až sem, byly už mísy pečlivě vyprázdněné. Poděšený obsluhující personál neměl co servírovat, finanční limit byl vyčerpán. Nakonec situaci zachránila malostranská Masna, kde se urychleně za hotové zakoupil krájený salám a chléb. Kdo tehdy sáhl do kapsy pro hotový obnos, aby se dekorum zachránilo, se nepodařilo zjistit.

I tato – dnes již úsměvná – zkušenost patří k organizačně administrativnímu koloritu PQ své doby.

Udílání cen

se podařilo navrátit do právě zrekonstruovaného Rytířského sálu Valdštejnského paláce. Slavnostní akt se odehrál v pátek dne 11. ledna 76 za účasti ministra kultury dr. Milana Klusáka, který také ceny osobně předával. Ceremoniálu předcházela krátký projev s vyhlášením laureátů, který přednesla Eva Soukupová. O krátkou kulturní vložku se postaralo Talichovo kvarteto.

Doprovodný program

Byl to především 4. kongres OISTT, který probíhal 5. – 9. ledna 76 a v jeho rámci mezinárodní sympozium věnované otázkám výchovy a výuky scénografů a kostýmních výtvarníků. Vše se opět konalo v Klubu školství a kultury ROH, Na Příkopě. Zájem o účast byl tak velký, že bylo nutno přibojednat další sál, aby bylo možno všechny zájemce uspokojit. Tématu byla přikládána velká důležitost a význam, o čemž svědčí účast zástupců dalších mezinárodních nevládních organizací. V předsednictvu sympozia tak zasedli vedle představitelů MK, PQ a OISTT také čestná prezidentka ITI Rosamond Gilderová, generální sekretář ITI Jean Darcante, zástupce FIA aj.

Vstupní referát přednesl Paul Jähnichen z NDR. Na něj navázal Helmut Himstedt-Alexander z NSR a došlo tak k zajímavé konfrontaci výukových systémů dvou německých zemí různého politického režimu. Velký zájem vyvolaly příspěvky významných amerických odborníků. Byl to John L. Bracewell, který podal vyčerpávající popis systému výuky scénografie a divadelní techniky v USA. Tato výuka a výchova tehdy byla převážně v rukou USITT (United States Institute for Theatre Technology), nejmocnější americké instituce pro divadelní techniku a provoz. George C. Izenour, profesor Yalské univerzity prezentoval zkušenosti z výuky a školení jevištních a kostýmních výtvarníků a divadelních techniků. Významný americký scénograf Jo Mielziner věnoval svůj příspěvek především výuce jevištních výtvarníků a jejich zapojení do praxe. Poněkud odlišný pohled na tuto výukovou disciplínu podal ve svém příspěvku belgický scénograf, výtvarník, profesor ENSAV Serge Creuz, který více zdůrazňoval výtvarnou složku scénografie a zaměření výuky scénografie směrem k výtvarnému umění. Také polský scénograf a pedagog Zenobiusz Strzelecki referoval podrobně o polské scénografické škole. S velkým zájmem se setkal vystoupení arch. Josefa Svobody o smyslu a funkci scénografie v procesu jevištní tvorby a tomu odpovídající představě výuky a výchovy. Arch. Ladislav Vychodil pak podal přehled o systému výuky scénografie na VŠMU v Bratislavě a informoval o učňovském školství v oblasti divadelní techniky a řemesel na základě zkušeností z učňovského střediska při dílnách SND. (Část těchto příspěvků je možno najít v archivu gen. sekretariátu OISTT v DÚ v cizojazyčných verzích.) Je na místě konstatovat, že na tomto sympoziu byla několikrát zdůrazněna naléhavost a nutnost speciální výchovy a výuky divadelních techniků jako samostatné a svébytné disciplíny pro rozvoj a praktické využití jevištní techniky. Podnětem k tomu byl především zajímavý referát Gilberta Hemsleye Jr. o výuce divadelních techniků v USA.

Delegace SSSR přejímá hlavní cenu PQ 75 Zlatou trigu

78_Pražské quadriennale '75

Na sympoziu zazněly rovněž hlasy divadelních architektů, kteří se v řadě zemí na výuce scénografie také podílejí. Byli to zejména Jan Fiebelkorn a Martin Tschermak z NSR, Hans Erland Heinemann ze Švédska, který informoval o ateliérech zabývajících se projektováním divadel a kulturních staveb vůbec. Se svou informací o specializaci na vnitřní i vnější divadelní architekturu se přihlásili Vladilen Krasilnikov a Valerij Bykov ze SSSR. Arch. Věkoslav Pardyl z ČVUT hovořil o studijním programu katedry, která se specializuje na projektování kulturních staveb a o navázané spolupráci s katedrou scénografie na DAMU.

Je zajímavé připomenout při této příležitosti, že na tomto PQ a z tohoto sympozia se začala rodit myšlenka uspořádat mezinárodní soutěž divadelní architektury, kterou by připravil OISTT a která by probíhala mimo rámec příprav PQ, ale její výsledky a vítězné práce laureátů by byly vždy vystavovány v rámci PQ jako jeho součást. K vypracování podmínek a organizačních podrobností se sešli členové sekce divadelní architektury OISTT již na podzim 76. Z této schůzky pak vzešel konkrétní návrh včetně soutěžních podmínek, který jeho autor Arsène Joukovsky z Belgie poslal DÚ a PQ k posouzení.

Národní dny

Z dalších doprovodných akcí to byly především „národní dny“, které opět vyvolaly velký zájem. Už v předchozím ročníku zaujaly různými možnostmi zajímavě představit a účinně propagovat současnou divadelní kulturu své země, proto zájem a nároky na jejich pořádání se tentokrát rychle množily. „Národní den“ byl samozřejmě název přehnaný – vždyť šlo v podstatě jen o půlhodinu či maximálně hodinu jednotlivým žadatelům poskytovanou, aby se dostalo na všechny a aby se jejich prezentace pokud možno nekřížily. Navíc si komisaři nárokovali jejich pořádání v prvním týdnu PQ, kdy byla v Praze přítomna celá plejáda významných osobností a odborníků z mezinárodního divadelního světa. Kromě přednášek a besed byl tentokrát hojně využíván i kinosál Bruselského pavilonu, v němž byly promítány různé dokumenty, záběry z inscenací, medailony scénografů.

Velkému zájmu návštěvníků se také těšila výstava dvou koryfejí české a slovenské scénografie, Josefa Svobody a Ladislava Vychodila, umístěná jako nesoutěžní expozice v Čestné síni Bruselského pavilonu.

V rámci PQ a jeho doprovodných aktivit prezentoval belgický teatrolog René Hinaux svou čerstvě vydanou obrazovou publikaci „Spectacles 70-75“, zachycující a dokumentující výběr nejzajímavějších inscenací světového divadla v uvedeném časovém údobí, které je zároveň dobou mezi 2. a 3. PQ. Autor se do značné míry inspiroval různými vyššími monografiemi, v neposlední řadě také katalogy PQ. Rychle pochopil význam a možnosti PQ pro podporu ediční řady publikací věnovaných scénografii a nabídl se, že pořídí fotodokumentaci vystavených prací, částečně i barevnou, jejíž jednu sadu věnuje zdarma DÚ pro scénografickou dokumentaci. Fotomateriálu hodlal sám využít pro pokračování v edici obrazových publikací o divadle („Le Décor de Théâtre dans le Monde depuis 1935“ a „Le Décor de Théâtre dans le Monde depuis 1950“), ale vzhledem k nedostatku financí nenašel nakonec u svého belgického vydavatele podporu. Poněvadž šlo o poměrně nákladný projekt, nemohly dostatečnou finanční podporu poskytnout ani OISTT ani ITI. A tak se při debatách o tomto námětu začaly rozvíjet úvahy o založení mezinárodního dokumentačního střediska scénografie, jehož jednou z činností by mohla být vedle fotodokumentace PQ, sbírky originálních jevištních a kostýmních návrhů, kolekcí divadelních kostýmů, divadelních plakátů apod. i činnost publikační. A kde jinde by mělo být jeho sídlo než právě v Praze, kde se koná pravidelně PQ, kde se schází mezinárodní výtvarná divadelní elita, pořádají odborná sympozia aj. Návrh na takové dokumentační středisko byl nahozen a zatím jen

volně formulován skupinou zahraničních odborníků a odevzdán PQ-DÚ. I když bylo o tomto návrhu několikrát jednáno na domácí i zahraniční půdě, reálné podoby nakonec nedošel. Byl však alespoň popudem k tomu, aby v některém z příštích PQ byla jedna ze soutěžních sekcí věnovaná scénografickým publikacím.

Jak je z výše uvedeného patrné, přinášely debaty a setkání odborníků na PQ řadu inspirativní návrhů a námětů, z nichž některé se dříve či později realizovaly buď doma nebo v zahraničí.

Úspěch PQ 71 a 75 byl například jedním ze stimulů pro realizaci tříleté scénografické školy pořádané formou přednášek a praktických kurzů Svazem českých divadelních ochotníků (SČDO). Do této školy, která zahájila svou činnost 11. prosince 1976, bylo ze 47 přihlášených kandidátů přijato 40. DÚ tuto iniciativu uvítal a podpořil ji tím, že organizátorům školy přislíbil zahrnout případnou výstavu prací amatérských scénografů do doprovodného programu následujícího PQ – což se také na PQ 79 a 83 stalo.

Expozice Josefa Svobody v Čestné síni
Bruselského pavilonu

Expozice Ladislava Vychodila v Čestné síni
Bruselského pavilonu

80_Pražské quadriennale '75

Mezinárodní výstava jevištního výtvarnictví a divadelní architektury –

Pražské quadriennale '75

Bruselský pavilon a výstavní síň ÚLUV, Praha 7. 1. – 28. 1. 1976

Valdštejnská jízdárna, Praha, 22. 12. 1975 – 25. 1. 1976

**PQ 75 se konalo pod záštitou ministra kultury ČSR Milana Klusáka
a ministra kultury SSR Miroslava Válka**

Koncepce:

VLADIMÍR JINDRA

Předseda Výboru PQ:

JOSEF ŠVAGERA, I. náměstek ministra kultury ČSR

Členové Výboru PQ:

VÁCLAV BOŽEK, FRANTIŠEK CUBR, JÁN HANÁK, VLADIMÍR KARNA, JARMILA KONEČNÁ,
ANDREJ NEMLAHA, ADOLF SVOBODA, JOSEF SVOBODA, VLADIMÍR ŠRÁMEK, OTTO ŠU-
JAN, LUBOMÍR TRÁVNÍČEK, LADISLAV VYCHODIL, OSVALD ZAHRADNÍK, LADISLAV ŽILKA

Architektura výstavy:

MIROSLAV MAŠEK

Grafika výstavy:

ADOLF WENIG

Generální komisař:

EVA SOUKUPOVÁ

Tajemník:

JARMILA GABRIELOVÁ

Produkce:

HELENA TOMŠOVÁ

Realizace:

VÝSTAVNICTVÍ N. P. PRAHA

Předběžný rozpočet:

5,5 MILIONŮ KČS,

během příprav snížen na 4,6 milionů Kčs

Účastnické země:

BELGIE, BRAZÍLIE, BULHARSKO, ČESKOSLOVENSKO, DÁNSKO, FINSKO, FRANCIE, HOLANDSKO, ITÁLIE, JAPONSKO, JUGOSLÁVIE, KANADA, KUBA, MAĎARSKO, MEXIKO, NDR, NORSKO, POLSKO, RAKOUSKO, RUMUNSKO, USA, SRN, SSSR, ŠPANĚLSKO, ŠVÉDSKO, ŠVÝCARSKO, URUGUAY, VELKÁ BRITÁNIE

Mezinárodní porota:

ERIC ALEXANDER, teatrolog, historik, ředitel Divadelního muzea – Nizozemí
 DENIS BABLET, teatrolog, autor odborných publikací a videozáznamů o scénografii – Francie
 RADU BELIGAN, herec, režisér, ředitel Divadla komedie v Bukurešti – Rumunsko
 JOSHIKI HAMAMOTO, scénograf – Japonsko
 WALTER HUNEKE, technický ředitel Divadla v Kolíně nad Rýnem, člen technické komise OIS-TAT – Spolková republika Německo
 OTTO KÄHLER, scénograf, šéf výpravy Theater der Jugend Berlin – NDR
 MILICA NIKOLAJEVNA POŽARSKAJA, historička umění, teatroložka, autorka řady publikací věnovaných ruskému divadlu a scénografii – SSSR
 AGOSTINHO OLAVO-RODRIGUES, vedoucí brazilské společnosti UNESCO, blízký spolupracovník vedení Biennale São Paulo – Brazílie
 JOSEF SVOBODA, scénograf, pedagog, šéf výpravy Národního divadla – ČSSR
 FERENC VAJDA, architekt, předseda komise divadelní techniky OISTT – Maďarsko
 LADISLAV VYCHODIL, scénograf, pedagog, šéf výpravy Slovenského národního divadla – CSSR

Předsedkyně poroty:

MILICA NIKOLAJEVNA POŽARSKAJA – SSSR

Laureáti PQ 75:

ZLATÁ TRIGA – SSSR za dílo EDUARDA KOČERGINA, DAVIDA BOROVSKÉHO, VALERIJE LEVENTALA, ENARA STERNBERGA A VLADIMÍRA MAKUŠENKA
 ZLATÁ MEDAILE – SCÉNOGRAFIE – KOLEKTIVU: JOHN BURY, RALPH KOLTAI, TIMOTHY O'BRIEN, TAZEENA FIRTHOVÁ (VELKÁ BRITÁNIE) – za vystavenou kolekci
 STŘÍBRNÁ MEDAILE – SCÉNOGRAFIE – STUDIO SCARABEE (NIZOZEMÍ) – za jeho cennou experimentální práci
 THÉÂTRE DU SOLEIL (FRANCIE) – za hodnotu jeho kolektivního scénografického výzkumu z hlediska lidového divadla
 BELGICKÁ EXPOZICE – za vysokou úroveň vystavených prací
 NICOLAS SUBA (ŠVÝCARSKO) – za originalitu užití prostoru katedrály
 ROBERTO FRANCIA (ITÁLIE) – za scénografii k Hamletovi W. Shakespeara
 ZLATÁ MEDAILE – KOSTÝM – SHIGEO KAWAMORI (JAPONSKO)
 STŘÍBRNÁ MEDAILE – KOSTÝM – JUDIT SCHÄFFEROVÁ (MAĎARSKO)
 TEMATICKÁ SEKCE – SCÉNOGRAFICKÉ ŠKOLY – ceny neuděleny

Sekce divadelní architektury:

ZLATÁ MEDAILE – FRANCIE – za velký počet řešení variability divadelního prostoru
 STŘÍBRNÁ MEDAILE – SSSR – za návrhy různých divadelních prostorů v jediném divadelním komplexu

Sekce – Kritika a teorie scénografie**ZLATÁ MEDAILE – DENIS BABLET (FRANCIE)** – za dílo

„Les Révolutions scéniques du XXe siècle“

STŘÍBRNÁ MEDAILE – FRIEDRICH DIECKMANN (NDR) – za dílo „Karl von Appens

Bühnenbilder am Berliner Ensemble“

ČESTNÉ UZNÁNÍ – RENÉ HAINAUX (BELGIE) – za dílo „Spectacle 70-75“**Československá expozice:****ZLATÁ MEDAILE – SCÉNOGRAFIE – JOZEF CILLER****STŘÍBRNÁ MEDAILE – SCÉNOGRAFIE – KVĚTOSLAV BUBENÍK****ZLATÁ MEDAILE – KOSTÝM – JARMILA KONEČNÁ****STŘÍBRNÁ MEDAILE – KOSTÝM – STANISLAVA VANIČKOVÁ****ČESTNÉ UZNÁNÍ – SCÉNOGRAFIE – VLADIMÍR SUCHÁNEK**, za návrh scény k baletu M.

Nováka Balada o stromu

ČESTNÉ UZNÁNÍ – KOSTÝM – JOSEF JELÍNEK, za soubor vystavených kostýmů**VÝBOR PQ UDĚLIL ČESTNÉ UZNÁNÍ EXPOZICI KANADY****Katalog PQ:**

vydán v trojjazyčné verzi: česky, anglicky, francouzsky

Redaktor: Vladimír Jindra + kolektiv (Ludmila Kopáčová, Jana Pleskačová, Martin Zbořil)

Grafická úprava: J. Patzáková

Náklad: 1. 000 ks, cena 30,- Kčs

Technické údaje:Počet zúčastněných zemí: **28**Počet vystavujících umělců: **774**Počet vystavených prací: **4737**Počet vystavujících českých a slovenských scénografů: **55**Bruselský pavilon PKOJF – **5.300 m²** výstavní plochyValdštejnská jízdárna – **860 m²** výstavní plochyVýstavní síň ÚLUV – **490 m²****Instalační materiál:**

dřevotřískové a rámové panely klasických rozměrů, panely s textilní výplní, textil na potah stěn, bodová svítidla a reflektory, figuríny, praktikábly, sokly

Počet návštěvníků: nepodařilo se zjistit